

Tillsynsplanering för miljöavdelningen 2026

Innehåll

Tillsynsplanering för miljöavdelningen 2026.....	1
1. Inledning.....	3
Syfte.....	3
Mål och viljeriktning lokalt.....	4
2. Organisation.....	5
3. Beskrivning av tillsynsansvaret.....	5
4. Tillsynsplanering verksamhetsövergripande.....	6
5. Tillsynsplanering och handläggning och tillsynsaktiviteter.....	7
Miljöskydd.....	8
Förorenade områden.....	9
Hälsoskydd.....	9
Små avlopp.....	11
Serveringstillstånd och tobak.....	11
Naturvård och skyddade områden.....	13
6. Prioritetsordning.....	13
7. Uppföljning.....	13
8. Bilagor.....	14
1. Kontrollplan livsmedel.....	14
2. Tillsynsprogram industriutsläppsverksamheter.....	14
3. Tillsynsplan nationella tillsynsstrategin.....	14

1. Inledning

Denna tillsynsplan är utförd med miljö- och byggnadsnämndens behovsutredning 2026–2028 som grund och är nämndens plan för tillsyn inom miljö- och hälsoskyddsområdet samt för livsmedel, serveringstillstånd och tobak under år 2026.

Tillsynsplanen omfattar myndighetens ansvarsområden enligt miljöbalken, alkohollagen, tobakslagen, etc. Kontrollplan för livsmedelsområdet finns separat i bilaga 1.

Miljö- och byggnadsnämndens uppdrag inom till exempel miljöstrategiskt arbete tas inte upp i tillsynsplanen.

Syfte

Syftet med tillsynsplanen är att redovisa hur miljö- och byggnadsnämndens resurser för tillsyn är planerade att användas under 2026.

Styrande lagstiftning

De lagar som främst styr nämndens arbete är:

- Miljöbalken
- Livsmedelslagen
- Smittskyddslagen
- Strålskyddslagen
- Lagen om tobak och liknande produkter
- Alkohollagen
- Tobakslagen

Utöver de ovan uppräknade tillkommer även EU-lagstiftning, förordningar och föreskrifter kopplade till lagarna.

Miljöavdelningens arbete måste även förhålla sig till bland annat:

- Kommunallagen
- Förvaltningslagen
- Viteslagen
- Offentlighets- och sekretesslagen
- Dataskyddsförordningen GDPR (The General Data Protection Regulation)

Nationella dokument och mål

Riksdagen har fastställt nationella miljökvalitetsmål. Målen ska vara styrande och vägledande för miljöarbetet i Sverige och vara uppnådda inom en generation. De ska också vara vägledande för hur de allmänna bestämmelserna i miljöbalken ska tolkas.

Livsmedelslagstiftningens mål är att mat ska vara säker att äta och att konsumenterna inte blir vilseledda.

Alkohollagen är till för att förebygga och minska risken för alkoholens sociala och medicinska skador. Särskilt viktigt är det att skydda unga människor.

Tobakslagen begränsar rökning i vissa lokaler och utrymmen. Lagen ska också motverka att barn och ungdomar börjar röka. Den är också till för att underlätta för allmänheten, människor med astma, allergier eller andra känsliga personer att kunna vistas i offentliga rum utan att utsättas för passiv rökning.

De globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030 antogs 2015. I december 2020 antog riksdagen en proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030. I propositionen presenterar regeringen inriktningen för arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

Det finns även en nationell strategi för miljöbalktillsynen för 2026–2029. Strategin syftar till att gemensamma riktningar/mål med tillsynen tas fram och att många kommuner är med och bidrar till uppfyllelse av dessa mål nationellt. För åren 2026–2029 finns följande fokusområden upptagna som berör den kommunala tillsynen: Stärka tillsynen, Avfall, Förorenade områden, Hälsoskydd, Kemikalietillsyn och Miljöfarlig verksamhet. Det finns även två fokusområden benämnda Vattenverksamhet och Naturtillsyn som främst rör Länsstyrelsen Uppsalas tillsynsområden. Dessa fokusområden kommer därför inte tas med i denna behovsutredning.

Mål och viljeriktning lokalt

Målet med planen är att miljö- och byggnadsnämndens resurser ska användas effektivt och att nämnden gör ändamålsenliga tillsynsinsatser som bygger på prioriteringar utifrån nämndens uppdrag.

Lokala strategier, övergripande mål och avdelningsmål

Det finns flera framtagna kommunala strategier och planer som berör och visar viss riktning för miljöavdelningens arbete. Exempel på dessa är hållbarhetslöftena, näringslivsprogrammet, avfallsplanen och dagvattenplanen. Även kommunens styrande dokument i form av kommunfullmäktiges verksamhetsplan med budget och miljö- och byggnadsnämndens nämndplan samt verksamhetsplan påverkar hur miljöavdelningen fokuserar på sitt arbete för att nå gemensamt satta mål.

Mål och budget, nämndplan och verksamhetsplan

Kommunkoncernens målbild är koncernövergripande och hjälper alla medarbetare att arbeta i visionens riktning. Kommunfullmäktige har i sin långsiktiga plan för 2024–2027 framfört målbilden om en tryggare kommun som vi är stolta över att bo och verka igenom att fokusera på tre S: samhörighet, självständighet och stolthet.

Gruppspecifika avdelningsmål

För miljöavdelningen har ett antal mål tagits fram för att öka effektiviteten och minska handläggningstiden. För 2026 ska följande mål uppnås:

- Tillsynsplanen ska uppfyllas till 100 %, särskilt fokus på styrd tid samt händelsestyrd tid.
- Vid nya inkomna anmälningar eller ansökningar ska en bedömning om underlaget är komplett ske inom tio dagar. Begäran om komplettering ska också ha skickats ut inom tio dagar.

- Inspektionsrapport ska skickas till verksamhetsutövare senast tre veckor efter genomfört tillsynsbesök (miljöbalken).
- Kontrollrapport ska skrivas till verksamhetsutövare senast två veckor efter genomförd kontroll (livsmedel).
- Vid nyinkomna klagomålsärenden ska en första bedömning eller kontakt göras inom sju dagar från det att ärendet inkom till miljöavdelningen.

2. Organisation

Kommunens förvaltningsorganisation består av sju förvaltningar med olika verksamhetsområden. Inom varje verksamhetsområde finns underliggande avdelningar. Miljöavdelningen tillhör sedan år 2025 den nya förvaltningen miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Miljöavdelningen handlägger och verkställer nämndens uppgifter enligt miljöbalken, livsmedelslagstiftning, alkohollagen, tobakslagen och liknande produkter, tobaksfria nikotinprodukter, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare samt handel med vissa receptfria läkemedel.

Miljöavdelningen har en miljöavdelningschef och två enhetschefer. Det finns 18 miljö- och hälsoskyddsinspektörer, fyra livsmedelsinspektörer, två alkohol- och tobakshandläggare och fem administratörer. Alla individer arbetar dock inte heltid, varför antalet heltidstjänster motsvaras av ca 30 tjänster.

3. Beskrivning av tillsynsansvaret

Tillsynsansvaret

Tillsynen är en del av strävan att uppnå Sveriges nationella miljökvalitetsmål och de folkhälsopolitiska målen. Tillsynen ska ha en koppling till de globala målen i Agenda 2030, de nationella miljömålen samt den nationella tillsynsstrategin för tillsyn enligt miljöbalken. Som tillsynsmyndighet ska miljö- och byggnadsnämnden, på eget initiativ eller efter anmälan, i nödvändig utsträckning, kontrollera att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs. Vid brister ska miljö- och byggnadsnämnden vidta de åtgärder som behövs för att lagstiftningen ska följas. I tillsynsbegreppet ingår även förebyggande tillsyn, rådgivning och information. Myndigheten ska också vara kommunens sakkunniga i miljö- och hälsoskyddsfrågor, som inte rör ren myndighetsutövning exempelvis som remissinstans gällande bygglov samt i detalj- och översiktsplaner.

Förklarande begrepp

I behovsutredningen delas tiden in i fyra kategorier:

- Styrd tid
- Händelsestyrd tid
- Behovsprioriterad tid
- Övrig tid

Styrd tid och händelsestyrd tid räknas som basbehov som årligen måste uppfyllas i tillsynsplanen.

Den styrda tiden utgörs av planerad tillsyn av de verksamheter som har störst behov och krav d.v.s de tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheterna. Även handläggning av köldmedierapporter samt inventering av avloppsanläggningar räknas in i denna kategori för 2026.

Händelsestyrd tid är den kategori som inte i förväg går att planera precis när eller i vilken omfattning behovet kommer uppstå. Händelsestyrd tid omfattar ärenden som kommer in till myndigheten så som ansökningar, anmälningar, klagomål, olyckor, remisser, samråd, besvara myndigheter och media, frågor där vi ger rådgivning och information etc.

För behovsprioriterad tillsyn sker en lokal prioritering utifrån lokala förutsättningar. Behovsprioriterad tillsyn innefattar ej de anmälningspliktiga verksamheterna inom miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, eventuella statliga eller egna tillsynsprojekt m.m. För 2026 finns även tid för kvalitetsarbete under denna kategori.

Till övrig tid hör arbetsuppgifter som inte direkt berörs av det som anses vara karakteristiskt för handläggning. De arbetsuppgifter som omfattas har dock en viktig roll för att få verksamheten att fungera väl. Det rör sig om bl.a. utbildning, kvalitets- och utvecklingsarbete (mallar, rutiner, hemsida), verksamhetsplanering (behovsutredning och tillsynsplan), uppföljning av verksamheten, personalmöten, nätverksträffar, IT-frågor m.m.

En årsarbetskraft (ÅA) motsvarar ca 2 000 timmar i arbetstid för heltidsanställd. En anställd arbetar i genomsnitt 1 500 timmar per år (efter avdrag på 500 timmar för ledighet/sjukdom). Arbetstiden är fördelad på handläggningstid om ca 850 timmar och övrig tid om ca 650 timmar.

4. Tillsynsplanering verksamhetsövergripande

Sammanställning behov och resurser

Behov

Miljöavdelningen i Enköpings kommun har ett stort behov av att avsätta resurser på utvecklings- och kvalitetsarbete då detta har varit eftersatt under många år. Avloppsinventering kommer under ett antal år innebära att mer resurser kommer att behövas fram till åtminstone 2030 innan avdelningen är helt redo att gå över till riskbaserad tillsyn av de små avloppen.

Med det kommunala målet att kommunen ska verka som möjliggörare för främst näringslivet, kan innebära att fler företag/verksamheter väljer att etablera sig i kommunen. Fler verksamheter innebär ett större behov av tillsyn, fler kommuninvånare innebär mer arbete med prövning och rådgivning samt fler inkommande klagomål. Sammantaget bedöms behovet av resurser att öka kommande år.

Resurser

En samlad översikt av behovet i förhållande till resurstillgång visar på ett resursunderskott motsvarande ca nio årsarbetskrafter för 2026. Behovet bedöms vara likartat för 2027, eller något ökande sett till den ökade mängden lagstiftningsförändringar inom främst miljöbalkens område.

Små avlopp har ett resursunderskott på 3 tjänster de kommande åren sett till nuvarande bemanning. Under 2026 behöver gruppen fortsatt få tid till att hitta en arbetsro då de senaste åren

präglats av turbulens och rekrytering. Personalsituationen har under 2025 lugnat sig och gruppen är relativt stabil inför ingången till 2026. Inför 2026 planerar vi att utöka gruppen med ytterligare resurs för att få fart på de sista delarna av inventeringen inför övergång till riskbaserad tillsyn. Stort fokus har legat under 2025 på att hitta smidiga arbetssätt gällande projekten samt på att handlägga inkommande tillstånd då inflödet varit högt över det förväntade.

Miljöskydd (inklusive förorenade områden) har under flera år varit underresurssatta. Inför 2026 har gruppen förstärkts med två personer som har fokus på att avlasta våra vana inspektörer för att dessa ska kunna arbeta fokuserat i projekten med förorenad mark. I stort har gruppen inför 2026 ett underskott på ca 2 tjänster vilket gör att miljöavdelningen kommer att fokusera på taxefinansierad tillsyn. Under 2025 har mycket fokus fortsatt varit på att städa bort gamla ärenden samt upplärning av nya inspektörer vilket börjar ge resultat i form av minskad stress i gruppen. Förhoppningen är att gruppen till 2026 är i balans och att vi kan öka på åtgärdstakten vad gäller förorenade områden.

Hälsoskyddsgruppen har i genomsnitt ett resursbehov på fyra årsarbetskrafter (ÅA) över en treårsperiod. För närvarande har gruppen endast tre ÅA till sitt förfogande, vilket innebär att vissa branscher får ett något längre tillsynsintervall än vad som rekommenderats enligt riskbedömningen. Ur ett samhällsperspektiv bedöms de hälsomässiga konsekvenserna vara små. Däremot medför den begränsade bemanningen en hög stressnivå inom gruppen, vilket kan påverka den långsiktiga arbetsmiljön negativt.

Gruppen för Livsmedel, Tobak och Serveringstillstånd har ett behov av utökade resurser. Sedan nämnden tilldelades ansvaret för områdena serveringstillstånd och tobak år 2024, har en omfattande planerings- och uppföljningsprocess inletts som inte tidigare har förekommit. Utifrån planerings- och uppföljningsprocessen har det synliggjorts att resursbehovet är betydligt större än vad vi fick till oss i början av 2024. Den kartläggningen resulterade i att det 2025 anställdes en ny resurs, dock finns ett fortsatt resursbehov. Gruppen har över en treårsperiod ett uppskattat resursbehov på 7,3 årsarbetskrafter (ÅA), medan det för närvarande endast finns 5,8 ÅA.

5. Tillsynsplanering och handläggning och tillsynsaktiviteter

Sammanfattning

De arbetsuppgifter som omfattas av kategorierna *styrd tid* och *händelsestyrd tid* utgör tillsynsmyndighetens basbehov. Behovet för dessa delar kommer föras över till tillsynsplanen. Då resurserna bedöms vara tillräckliga för allt miljöavdelningen planerat kommer även delar av den behovsprioriterade tid föras in i tillsynsplanen. En prioriteringsordning finns framtagen i fall resurser faller bort under året utan att nya rekryteringar kan ersätta, under avsnitt Prioriteringsordning.

Miljöskydd

Beskrivning av området

Miljöskydd omfattar framför allt den tillsyn som utgår från kapitel 9 (exklusive hälsoskydd), 14 och 15 i miljöbalken. Miljöskyddstillsynen syftar till att förbättra och trygga en god miljö utomhus och till att förhindra och förebygga utsläpp till mark, luft och vatten. Miljöskyddsområdet är brett och inbegriper bland annat följande delområden: lantbruk, avfall, kemikalier, gödsel, bekämpningsmedel, energianvändning, spillvatten och dagvatten.

Styrd tillsynstid

Målsättningen med den styrda tillsynen inom miljöskydd är att B- och C-verksamheter får den tillsyn de är klassade för enligt miljöprövningsförordningen (2013:251). Alla miljöfarliga verksamheter får tillsyn efter fastställt intervall som bygger på tillsynstid och bedömd risk. I de fall riskbedömningen visar på behov av tätare intervall så sker tillsynen oftare.

Särskilt fokus kommer under 2026 läggas på följande, i enlighet med nya och tidigare nationella tillsynsstrategin:

- Förnyade miljöbalkstillstånd (fokusområde tidigare tillsynsstrategi 2025)
- Avfall – 2026: Upptäcka illegal avfallshantering
- Kemikalier – 2026: Återförsäljare – kemiska produkter och varor
- Strandskyddstillsyn – 2026: Identifiera områden inför tillsynskampanj, samt påbörja projektbaserad tillsyn
- Stärka tillsynen- 2026: Ny inom tillsyn och Planera och genomföra inspektioner

Händelsestyrd tid

När det gäller händelsestyrd tid är det beräknade behovet planerat att uppfyllas. En stor del utgörs av anmälningar, ansökningar, dispensansökningar samt rådgivning och information. Här ingår också miljötillsyn vid olyckor, klagomålsärenden, remisser m.m.

Behovsprioriterad tid

För 2026 finns avsatt tid för att inventera U-verksamheter inom miljöskydd och lantbruk, deltagande i projekt samt kvalitetsarbete i form av registervård samt uppdatering av exempelvis processer, mallar och rutiner.

De projekt som planeras under 2026 är:

- Bygg – och rivningsavfall – via Mitt miljösamverkan och 4M/LACUS
- Växtskyddsmedel och tillsyn i fält (fortsättning på tillsyn från 2025)
- Näringsläckage från hästgårdar

Övrig tid

Under övrig tid kommer viss del av tiden att läggas på kvalitetsarbete samt utveckling av delar av hemsidan.

Förorenade områden

Beskrivning av området

Detta avsnitt omfattar framför allt den tillsyn som utgår från kapitel 10 i miljöbalken. Tillsynen omfattar potentiella och konstaterade föroreningsskador i mark, grundvatten, ytvatten, sediment och byggnader/anläggningar.

Att identifiera, undersöka och åtgärda områden som förorenats av befintliga eller tidigare verksamheter, är ett viktigt led i arbetet med att minska riskerna för att människor och miljö utsätts för oacceptabla risker kopplat till föroreningar.

Händelsestyrd tid

När det gäller händelsestyrd tid är det beräknade behovet planerat att uppfyllas. En stor del utgörs av anmälningar samt rådgivning och information. Det ingår också klagomålsärenden, remisser m.m.

Behovsprioriterad tid

För 2026 finns avsatt tid för egeninitierad tillsyn och kvalitetsarbete i form av registervård samt uppdatering av exempelvis processer, mallar och planering.

Särskilt fokus kommer under 2026 läggas på följande, i enlighet med nationella tillsynsstrategin:

- Förorenade områden – 2026: Prioriterade förorenade områden (riskklass 1 och 2) och PFAS-förorenade brandövningsplatser

Övrig tid

Under övrig tid kommer viss del av tiden att läggas på kvalitetsarbete.

Hälsoskydd

Beskrivning av området

Detta avsnitt omfattar den hälsoskyddstillsyn som utgår från kapitel 9 i miljöbalken samt andra lagar så som strålskyddslagen, smittskyddslagen och lagen om tobak och liknande produkter.

Hälsoskyddstillsyn syftar till att skydda människors hälsa i bostäder, offentliga och allmänna lokaler och lokaler där människor får vård eller behandling, samt smittskydd. Nämndens ansvar är att undanröja och förebygga olägenheter.

Styrd tillsyn

Baserat på vilka risker som identifieras inom olika branscher varierar tillsynsintervallet.

Målsättningen med den styrda tillsynen inom hälsoskydd är att de H-verksamheter som finns i kommunen alltid får tillsyn enligt beslutat intervall.

Särskilt fokus kommer under 2026 läggas på följande, i enlighet med den nationella tillsynsstrategin:

- Grundskolor och gymnasier
- Förskolor
- Bassängbad

- Solarier
- Kyltorn
- Handläggning av köldmedia

Inför projektstart identifieras och planeras olika fokusområden för tillsynen av de objekt som sker årligen, baserat på de aktuella riskerna för olägenheter. På skolorna kommer huvudfokus att ligga på radonmätning, eftersom tillsynen av detta genomfördes för länge sedan. För förskolorna kommer ventilation att vara det primära fokusområdet.

Händelsestyrd tid

Inom den händelsestyrda tiden ingår klagomål på inomhusmiljö och rådgivning/information vilket utgör en stor del av handläggningstiden. Anmälningar av nya verksamheter, remisser och bakgrundsstrålning med mer ingår också.

Behovsprioriterad tid

För 2026 planeras tid för tillsyn av UH-verksamheter.

De projekt som planeras under 2026 är:

- Fastighetsägare - radon och inomhusmiljö
- Frisersalonger
- Strandbad
- Rökfria miljöer på skolgårdar

Under 2025 initierade vi ett radontillsynsprojekt, inspirerat av en metod som Uppsala kommun genomförde. Vi begärde in radonprotokoll från samtliga fastighetsägare för bostadsrättslägenheter inom kommunen. Fastighetsägarna har en tidsfrist på tre år för att skicka in befintliga radonprotokoll och vid behov utföra nya mätningar av radonhalten i sina fastigheter. Planen är att börja handlägga de ärenden som inkommer under 2026.

Vi planerar att genomföra tillsyn av fastighetsägare med fokus på att säkerställa en god inomhusmiljö i flerbostadshus. Tillsynen kommer att kontrollera om fastighetsägarna bedriver egenkontroll av inomhusmiljön bostäderna. Inventeringen som genomfördes 2025 baserades på Naturvårdsverkets råd att kartlägga och välja ut fastigheter/bostäder i områden där det kan finnas socioekonomiska skillnader, då detta är en faktor som kan skapa ojämlikheter i inomhusmiljö och hälsa. Kartläggningen visade dock att sådana områden inte verkar vara en betydande faktor i Enköpings kommun. Istället har vi valt att under 2026 fokusera på de fastighetsägare som har varit föremål för klagomål, och baserat vårt urval på dessa inkomna klagomål.

Övrig tid

Under övrig tid kommer en del av arbetet att ägnas åt att uppdatera dokumentmallar, som har blivit mycket eftersatta. Det finns även ett behov av att uppdatera information på hemsidan.

Små avlopp

Beskrivning av tillsynsområdet

Små avlopp är avloppsanläggningar som är dimensionerade för mindre än 200 personekvivalenter. Tillsynen omfattar alla små avlopp som finns i kommunen och den syftar bland annat till att minimera läckage av näringsämnen, läckage av syreförbrukande ämnen och smittspridning.

I arbetet ingår även att granska remisser för bygglovsärenden, förhandsbesked och detaljplaner.

Styrd tid

Under 2026 ska 750 små avloppsanläggningar inventeras. Tillsynstakten bör hållas på samma nivå under kommande år för att uppnå målen i vattendirektivet.

Händelsestyrd tid

Inom den händelsestyrda tiden ingår anmälningar, ansökningar och dispensansökningar för små avlopp och slamhantering. Rådgivning och information utgör också en stor del av handläggningstiden. Remisser, hantering av klagomål m.m. ingår också.

Behovsprioriterad tid

För 2026 finns avsatt tid för registervård och kvalitetsarbete. Den nationella tillsynsstrategin i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten har krav på kommunerna att registrera alla avloppsanläggningar och ge anläggningarna en riskklass. Kvalitetsarbetet i form av uppdatering av exempelvis processer, mallar och rutiner ingår också.

Övrig tid

Under övrig tid kommer viss del av tiden att läggas på kvalitetsarbete samt uppdatering av hemsidan.

Serveringstillstånd och tobak

Nämndens uppdrag är att utföra tillsyn enligt följande lagar:

- alkohollagen (2010:1622)
- tobak och liknande produkter (2018:2088)
- tobaksfria nikotinprodukter (2022:1257)
- handel med vissa receptfria läkemedel (2009:730).

Styrd tid

Den styrda tiden innebär i huvudsak inre och yttre tillsyn av serveringstillstånd och tobakstillstånd, tillsyn av företag med försäljning av folköl, tobaksfria nikotinprodukter, elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare och receptfria läkemedel. Här ingår också hanteringen av restaurangrapporter.

Inre tillsyn innebär att säkerställa att tillståndshavare uppfyller lagens krav. Fyra gånger per år skickas en förfrågan till polismyndigheten för att genomföra vandelsprövning av bolagsföreträdare, både i belastningsregistret och misstankeregistret. Årligen skickas en begäran om uppgifter till Skatteverket för varje tillståndshavare och dess företrädare, vilket inkluderar kontroll av F-skatt, omprövningsbeslut för moms eller arbetsgivaravgifter, och beslut om kontrollavgift. Man ser även över antal betalningsuppmaningar, aktuell betalningsuppmaning samt eventuella skatteskulder hos Kronofogden.

Yttre tillsyn planeras tillsammans med andra berörda myndigheter, där specifika fokuspunkter för tillsynen och antal besök diskuteras. Restauranger och serveringsställen med ungdomlig publik och senare serveringstid prioriteras och får fler besök. Vid tillsynen kontrolleras ordning och nykterhet, legitimationskontroll, matutbud, marknadsföring och att serveringsansvariga finns på plats. Kontroll av dryckesförråd kan också utföras för att upptäcka eventuell illegal dryckeshantering. Fokus ligger på att upprätthålla ordning och nykterhet samt att informera om konsekvenserna av att servera alkohol till underåriga och överservering. Vid tillsyn av folköl, tobak, e-cigarettor och tobaksfria nikotinprodukter granskas butikernas försäljningsrutiner, inklusive ålderskontroll. Vi kontrollerar förekomsten av illegala varor, uppdaterade egenkontrollprogram och att marknadsföring samt placering av varor och skyltar följer lagen. Vi säkerställer också att informationsdekaler om 18-årsgränsen är tydligt placerade.

För 2026 planerar vi att prioritera inre tillsyn för tillståndshavare som inte tidigare fått denna typ av tillsyn samt för de där det har gått lång tid sedan den senaste genomfördes. Målet för den yttre tillsynen är att alla verksamhetsutövare ska få minst ett besök under året. För verksamheter som beviljas tillfälliga serveringstillstånd är målet att utföra yttre tillsyn på samtliga som riktar sig till allmänheten samt cirka hälften av de slutna sällskapen.

Händelsestyrd tid

Inom den händelsestyrda tiden hanteras tillståndsansökningar, anmälningar om försäljning av övriga produkter och ändringar i tillstånd, vissa kunskapsprov, klagomål, remisser, rådgivning samt utredningar i händelse av bristande efterlevnad av lagstiftningen.

Vi förutser att behovet av tid för utredningar kommer att öka under 2026, på grund av den eftersatta inre tillsynen. Det finns en betydande risk att anmärkningar framkommer som behöver utredas, vilket i sin tur kan leda till sanktioner.

Behovsprioriterad tid

Förebyggande arbete ligger under behovsprioriterad tid och inkluderar informativa insatser samt samverkan inom kommunen och med andra myndigheter. Tillståndshandläggarna arbetar med utbildning inom ansvarsfull alkoholservering (AAS), Dukat bord, samt planeringsmöten med bland annat kommunpolisen. Målet med den förebyggande tillsynen är att utbilda och informera tillståndshavare och deras personal om lagstiftning och ansvar. Under 2026 planerar vi att genomföra utbildning i Ansvarfull alkoholservering för serveringspersonal, i samarbete med andra kommuner. Dessutom finns en önskan om att återuppliva krögarträffar cirka två gånger per år där tillståndshavare informeras om aktuell lagstiftning. Vid dessa träffar deltar ibland även andra myndigheter som polis, räddningstjänst, skatteverket, och miljö- och livsmedelsinspektörer, vilket möjliggör en ömsesidig dialog mellan krögare och tjänstemän. Möten arrangeras också för de som planerar att ansöka om serveringstillstånd, där krav enligt alkohollagen och utredningsförfarandet förklaras. Vid nyansökan träffar vi ofta sökanden för att få relevant information och skapa en god kontakt.

Den förebyggande tillsynen prioriteras endast om det finns utrymme för detta. Alltså om mängden inkommande ärenden inte är för stor.

Övrig tid

Under övrig tid kommer viss del av tiden att läggas på förbättringsarbete. Utveckling av mallar och rutiner.

Naturvård och skyddade områden

Beskrivning av tillsynsområdet

Detta avsnitt omfattar framför allt den tillsyn som utgår från kapitel 7 i miljöbalken. Miljö- och byggnadsnämnden har ansvar för tillsynen i fram om:

- Naturreservat och naturminnen – hanteras av kommunbiologen på annan avdelning
- Vattenskyddsområden – dispenshantering samt tillsyn (ingår i område miljöskydd)
- Strandskyddsområden – dispenser hanteras av byggavdelningen, tillsyn och klagomål ingår i område miljöskydd
- Miljöbedömning av detaljplaner i tidigt skede – hanteras genom samarbete mellan olika avdelningar

6. Prioritetsordning

Om det under 2026 skulle ske förändringar som gör att resurser försvinner och inte kan ersättas behöver prioritering av arbetsuppgifter ske. De tillsynsaktiviteter som planeras i denna tillsynsplan ska utföras enligt följande prioriteringsordning:

1. Tillsyn på objekt som har årlig avgift
2. Tillsyn på objekt som är anmälningspliktiga, har tillstånd för alkoholservering/tobakstillstånd eller registrerade livsmedelsanläggningar
3. Inkomna ärenden i form av ansökningar, anmälningar, klagomål och dispensansökningar
4. Samråd och remisser
5. Planerade projekt
6. Förebyggande information och rådgivning
7. Tillsyn av objekt som inte är anmälningspliktiga
8. Kvalitetsarbete och enkäter
9. Annat utvecklingsarbete såsom möten

7. Uppföljning

Enligt 7 § tillsynsförordningen ska myndigheten regelbundet följa upp och utvärdera tillsynsmyndigheten. Miljöavdelningen följer därför upp tillsynsplanen och de gruppsspecifika enhetsmålen på månadsbasis.

8. Bilagor

1. Kontrollplan livsmedel
2. Tillsynsprogram industriutsläppsverksamheter
3. Tillsynsplan nationella tillsynsstrategin

Kontrollplan Livsmedel 2026

Innehåll

Kontrollplan Livsmedel 2026	1
Sammanfattning.....	3
1. Mål för myndigheterna i livsmedelskedjan.....	4
1.1 Gemensamma fokusområden och mål 2026-2029	4
1.2 Kontrollmyndighetens mål för kontroll inom området	7
2. Ansvarsfördelning inom kontrollområdet	8
2.1 Behörig central myndighet	8
3. Samordning.....	9
3.1 Samordning mellan behöriga myndigheter	9
4. Befogenheter och resurser för kontrollen	10
4.1 Kontrollmyndighetens befogenheter	10
4.2 Kontrollpersonal och utrustning.....	10
4.3 Finansiering av kontrollen	10
4.4 Kompetenskrav och utbildning.....	11
5. Organisation och utförande av kontrollen.....	11
5.1 Registrering av kontrollobjekt	11
5.2 Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll.....	12
Rutiner för utförande av kontroll.....	13
5.3 Provtagning och analys	14
5.4 Rapportering av kontrollresultat.....	14
5.5 Öppenhet i kontrollen	14
6. Sanktioner – åtgärder vid bristande efterlevnad av lagstiftningen	15
7. Uppföljning och utvärdering av kontrollen.....	16
7.1 Uppföljning.....	16
7.2 Revisioner	16
7.3 Utvärdering.....	17
8. Beredskap.....	17
9. Nationell kontrollplan för livsmedelskedjan.....	18

Sammanfattning

Denna kontrollplan är den operativa kontrollmyndighetens beskrivning av hur de krav som ställs på offentlig kontroll inom livsmedelskedjan uppfylls av myndigheten. Kraven finns bl.a. i Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedelslags- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel.

Miljö- och byggnadsnämnden i Enköpings kommun är enligt lagstiftningen kontrollmyndighet för de livsmedelsverksamheter som bedrivs i kommunen. Nämnden utför kontroller utifrån gällande lagstiftning och vägledningar framtagna av Livsmedelsverket.

Det finns för tillfället ca 430 anläggningar registrerade i kommunen. Livsmedelsanläggningarna består främst av restauranger, butiker, caféer, skol- och förskolekök samt dricksvattenanläggningar.

År 2026 utförs kontrollen av fyra inspektörer, totalt 3,8 årsarbetskrafter (ÅA). Verksamhetsstödande personal består av två administratörer och chefer om totalt 1,2 årsarbetskrafter. Kontrollen består främst av planerad kontroll och kontroll som utförs till följd av att verksamheten uppvisat bristande efterlevnad enligt livsmedelslagstiftningen och är avgiftsfinansierad.

Den totala tiden för kontroll baseras på hur anläggningarna är riskklassade. Varje år utförs en verksamhetsplanering för den offentliga kontrollen som förvaltningen och dess inspektörer ska utföra. Planen syftar till att kontrollen ska vara effektiv, ändamålsenlig och riskbaserad. Denna plan fungerar även som en instruktion för inspektörerna.

Miljö- och byggnadsnämnden i Enköping har som ambition att under 2026 rekrytera ytterligare en resurs till gruppen som ansvarar för att kontrollera kommunens livsmedelsanläggningar. Detta för att säkerställa att alla anläggningar får den kontroll som krävs enligt angiven kontrollfrekvens. Nämnden kommer att fokusera på att genomföra de mål och aktiviteter som har utformats specifikt för de nya fokusområdena för perioden 2026-2029.

1. Mål för myndigheterna i livsmedelskedjan

De övergripande målen för livsmedelskedjan har utarbetats av myndigheterna gemensamt. Målen är fastställda av generaldirektörerna för Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA (Statens veterinärmedicinska anstalt), och de gäller samtliga myndigheter i livsmedelskedjan. Livsmedelskedjan omfattar livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd. De övergripande målen är att:

- Konsumenterna får säkra livsmedel inklusive dricksvatten, som är producerade och hanterade på ett acceptabelt sätt. Informationen om livsmedlen är enkel och korrekt. Alla livsmedel, foder, livsmedelsproducerande djur eller ämnen går att spåra genom hela kedjan från jord till bord.
- De livsmedelsproducerande växterna och djuren är friska och utgör inte någon allvarlig smittorisk.
- Aktörer i livsmedelskedjan får råd, service och kontroll med helhetssyn som underlättar deras eget ansvarstagande.
- De samverkande myndigheterna tar ett gemensamt ansvar för hela livsmedelskedjan, inklusive beredskap.

1.1 Gemensamma fokusområden och mål 2026-2029

Var fjärde år tas prioriteringar fram för vilken kontroll som ska genomföras inom livsmedelskedjan. Tidigare har detta gjorts i form av operativa mål, men inför målperioden 2026–2029 har Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket gemensamt kommit överens om en ny målstruktur, som gäller både den nationella kontrollplanen (NKP) och den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken.

Det nya tillvägagångssättet innebär att man inom varje kontrollområde först fastställer fokusområden, med utgångspunkt i lagstiftning, tillsynsbehov, tidigare erfarenheter och framtida utmaningar. Därefter formuleras mål och indikatorer, följt av konkreta aktiviteter för att uppnå målen.

Det finns åtta kontrollområden inom livsmedelskedjan som omfattas av målperioden 2026–2029: livsmedel, växtskyddsmedel, växtskadegörare, djurskydd, foder, djurhälsa, animaliska biprodukter (ABP) samt ekologisk produktion och ekologiska livsmedel.

1.1.1 Fokusområden

För perioden 2026–2029 har Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen valt ut fyra gemensamma fokusområden, för myndigheternas arbete:

- Riskbaserad och likvärdig kontroll
- Verkningsfull kontroll
- Beredskap
- Spårbarhet.

Varje kontrollområde berörs av ett eller flera fokusområden – men inte alla kontrollområden omfattas av alla fyra fokusområden. Figuren nedan visar vilka kontrollområden som berörs av vilka fokusområden.

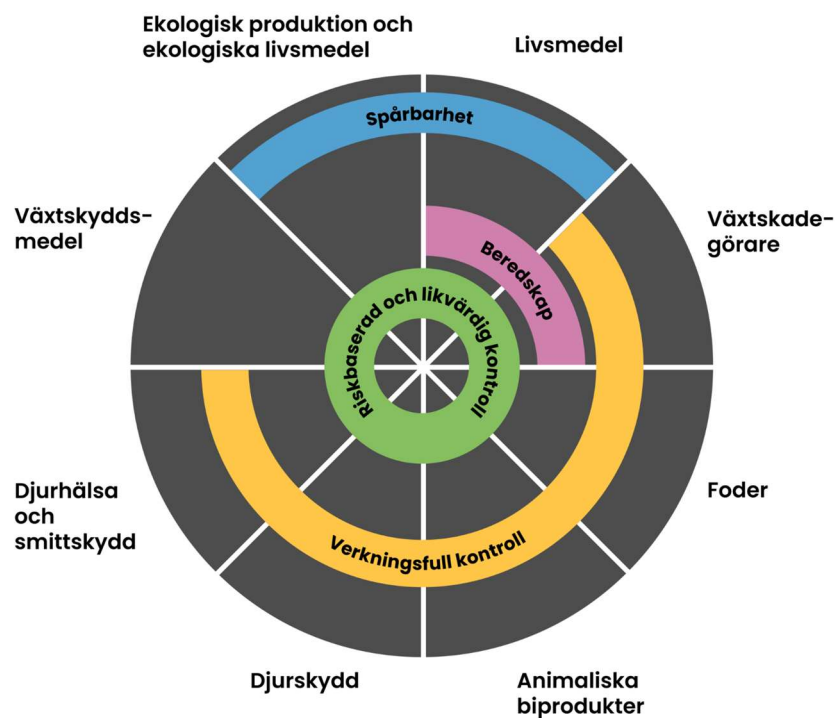

Bild 1. Bilden visar vilka kontrollområden som berörs av vilka fokusområden (lånad från Livsmedelsverkets [hemsida](#)).

1.1.2 Mål och aktiviteter

De statliga myndigheterna har formulerat mål och aktiviteter kopplade till fokusområdena. För livsmedelskontrollen hos de kommunala myndigheterna under gäller följande under 2026:

- Kontroll ska utföras i enlighet med verksamheternas fastställda kontrollfrekvens. Varje myndighet som utfört minst 90 % av de fastställda kontrolltillfällena anses ha utfört aktiviteten.
- Säkerställ att minst en person från varje kontrollmyndighet har genomfört e-utbildningen "Kontroll av bedrägliga och vilseledande ageranden", både som grundutbildning och som repetition.
- Delta i webinarier om beredskap.
- Säkerställ att minst en person per kontrollmyndighet går e-utbildningen "Livsmedelskontroll vid kris och höjd beredskap".
- Uppdatera beredskapsplanen enligt Livsmedelsverkets handbok "Livsmedelskontroll vid kris och höjd beredskap".
- Utför minst en beredskapsövning per år (2026-2029).

1.1.3 Indikatorer

Inom Livsmedelsverkets koncept God kontrollsed finns ett antal ledord framtagna som kännetecknar bra livsmedelskontroll. Ledorden är var för sig grundade i lagstiftningens krav på kontrollmyndigheter. Utifrån dessa ledord används indikatorer för att följa upp i vilken grad kontrollen lever upp till dem. Ledorden handlar om att kontrollen är riskbaserad, verkningfull, rättssäker och likvärdig. Indikatorerna är följande:

1a. Tillräckligt med riskbaserad kontroll utförs

- mäter i vilken grad kontroll utförs i tillräcklig omfattning i förhållande till risk.

1b. Verksamheter med hög risk får tillräckligt många kontroller

- följer upp i vilken grad myndigheten prioriterar kontroll vid verksamheter med störst risk.

1c. Spårbarhet kontrolleras

- har bäring på ledordet "riskbaserad" eftersom spårbarhet är en viktig aspekt att kontrollera regelbundet, då spårbarhet har koppling till både redlighet och hälsorisker.

2. Kontrollen ger effekt

- syftar till att följa upp kontrollmyndigheternas förmåga att se till att avvikelser åtgärdas inom en rimlig tid från att de upptäcks.

3. Rättssäkra myndighetsåtgärder vid avvikelser

- Syftar till att se i vilken utsträckning krav som ställs på verksamhetsutövaren är rättssäkra.

1.2 Kontrollmyndighetens mål för kontroll inom området

Baserat på ovanstående mål, aktiviteter och indikatorer är miljö- och samhällsbyggnadsnämndens mål för livsmedelskontrollen 2026 att:

- Genomföra ordinarie kontroller på de anläggningar som är planerade enligt fastställd kontrollfrekvens, med hänsyn till våra tillgängliga resurser.
- Säkerställ hög samsyn inom gruppen för att åstadkomma rättssäkra och likvärdiga bedömningar.
- Uppdatera beredskapsplanen.
- Utveckla hur vi kontrollerar spårbarhet och fokusera på detta.
- Anmälningssärenden om registrering av livsmedelsverksamhet ska handläggas inom 14 dagar från att de har inkommit.
- Nyregistrerade livsmedelsverksamheter får sitt första besök inom 3 månader från det datum de startade verksamheten.
- Kontrollrapporter skickas till den kontrollerade anläggningen senast 10 arbetsdagar efter utförd kontroll.
- Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens NKI-värde inom livsmedelskontrollen är högre eller lika med 70.
- Kontrollen utförs i linje med aktuell nämndplan.

2. Ansvarsfördelning inom kontrollområdet

2.1 Behörig central myndighet

Livsmedelsverket är den centrala behöriga myndigheten för livsmedelskontroll i Sverige, enligt 18 § i Livsmedelsförordningen (2006:813). Livsmedelsverkets uppgift är att leda och samordna landets livsmedelskontroll, samt granska kommunernas och Länsstyrelsens livsmedelskontroll.

2.2 Behörig myndighet för kontrollen

I 11 § livsmedelslagen (2006:804) anges att livsmedelskontrollen i Sverige utförs dels av Livsmedelsverket och dels av de lokala kontrollmyndigheterna. I Enköpings kommun är det miljö- och samhällsbyggnadsnämnden som är behörig myndighet för kontrollen. I nämndens delegationsordning anges hur beslut och uppgifter delegeras.

2.3 Ansvarsfördelning mellan de behöriga myndigheterna

Livsmedelsverket är central myndighet för livsmedelskontroll i Sverige. Kommunerna är behörig myndighet för verksamheter som bedrivs i kommunen (Förutom de som anges i vissa punkter i paragraf 23). I den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan beskrivs ansvarsfördelningen mellan myndigheter mer utförligt.

2.4 Ansvarsfördelning inom Enköpings kommun

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden har det politiska ansvaret för kontrollen av dricksvatten och livsmedel i Enköpings kommun. Det är miljöavdelningen som på nämndens uppdrag praktiskt arbetar med frågorna. Livsmedelsgruppen arbetar med livsmedels- och dricksvattenkontroll, vilket innefattar arbete med planerad och händelsestyrd tillsyn (klagomål, RASFF, misstänka matförgiftningar, anmälningar om nya verksamheter).

En skriftlig delegationsordning för miljö- och byggnadsnämnden finns beslutad där det framgår för vilka beslut nämnden överför självständig beslutanderätt till någon annan. Fattade delegationsbeslut anmäls till nämnden vid nämndens nästkommande sammanträde. Avdelnings- och enhetschefer har delegation att fatta beslut i frågor som inte är av principiell betydelse eller annars av större vikt.

3. Samordning

3.1 Samordning mellan behöriga myndigheter

Nämnden ska genom samverkan med andra myndigheter och organisationer stärka den egna kontrollverksamheten, livsmedelskontrollen i Sverige som helhet och bidra till att likrikta kontrollen i landet.

Varje år deltar livsmedelsinspektörer vid två länsmöten där representant från Länsstyrelsen och livsmedelsinspektörer från övriga kommuner i länet deltar för att diskutera gemensamma frågor. Enköpings kommun är från och med år 2018 med i Mitt Miljösamverkan och planerar att delta i relevanta samverkansprojekt för år 2026. Livsmedelsinspektörerna tar även del av Livsmedelsverkets vägledande material och kontaktar dem för samråd i ärenden där rättsläget eller bedömningsgrunderna är oklara.

Övrig extern samverkan som nämnden deltar i:

- Deltagande i nationella kontrollprojekt genom Livsmedelsverket
- Miljöchefer Uppsala län (chefsnätverk)

3.2 Samordning inom behöriga myndigheter

Inom miljö- och byggnadsnämnden sker samordning genom:

- En årlig presentation av livsmedelskontrollen för nämnden
- Livsmedelsmöten varje vecka där bland annat samsynsfrågor är en stående punkt på dagordningen
- Regelbundna kortare avstämningsmöten
- Samsynsinspektioner (gemensamma kontroller för att säkerställa en likartad kontroll)
- Utarbetande av gemensamma rutiner
- Granskning av varandras tjänsteskrivelser och beslut
- Genomförande av tillsynsprojekt

3.3 Delegering av uppgifter inom den offentliga kontrollen

För att undvika en jävsituation gällande ett dricksvatten- och livsmedelsobjekt där verksamhetsutövaren har en nära relation med miljöavdelningschefen, har tillsynsansvaret överlämnats till Uppsala kommun.

4. Befogenheter och resurser för kontrollen

4.1 Kontrollmyndighetens befogenheter

Miljö- och byggnadsnämnden s befogenheter inom livsmedelsområdet regleras huvudsakligen i Livsmedelslagen (2006:804) och Livsmedelsförordningen (2006:813). Enligt 20 § i Livsmedelslagen har kontrollmyndigheten rätt att få upplysningar, ta del av handlingar och få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen i den utsträckning som behövs för kontrollen.

För åtgärder vid bristande efterlevnad, sanktioner, se avsnitt 6.

4.2 Kontrollpersonal och utrustning

Behovet av kontrollpersonal utgår från det antal beräknade kontrolltimmar som ska utföras varje år. För livsmedelskontrollen finns följande personal till förfogande 2026:

Livsmedelsinspektörer	3,8
Verksamhetsstöd (administratör och chef)	1,2

Det innebär att cirka 3250 timmar i resurser är tillgängliga för kontrollområdet. Eftersom vi inte hann genomföra all planerad kontroll under 2025, har behovsutredningen reviderats. Den uppdaterade utredningen visar att det krävs 3 725 timmar för att kunna genomföra all kontroll på ett rättssäkert sätt. Detta innebär att vi måste prioritera bland de objekt som ska ha planerad kontroll för att säkerställa kvalitet.

Enligt beslutad delegationsordning får delegaten inte fatta beslut i ärenden där delegaten är jävig. I sådana fall ska delegaten överlämna ärendet till närmaste chef. Denne övertar då delegatens beslutanderätt i ärendet.

Livsmedelsinspektörerna har tillgång till ryggsäckar, skyddskläder, termometrar, ficklampor, provtagningsutrustning och en ATP-mätare samt tjänstebilar och cyklar. En utvald termometer kalibreras en gång per år som referenstermometer. Övriga termometrar jämförs sedan mot den kalibrerade termometern fyra gånger per år.

4.3 Finansiering av kontrollen

Miljö- och byggnadsnämnden s offentliga kontroll av livsmedelsanläggningar finansieras med avgifter, enligt förordning (2021:176) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter.

En timavgift tas ut av livsmedelsanläggningarna för att finansiera kontrollen. Kontrollbehovet bestäms utifrån Livsmedelsverkets föreskrifter och allmänna råd (LIVSFS 2023:2) om kontrollfrekvens för riskbaserad offentlig kontroll.

Kontroller i samband med bristande efterlevnad, till exempel uppföljande kontroller och kontroller i samband med klagomål, finansieras också med timavgifter. Avgiftens storlek baseras på den tid som kontrollmyndigheten lägger ner i kontrollärenden samt fastställd timtaxa.

Timtaxan har beräknats utifrån SKRs mall för beräkning av timavgift¹. Storleken på timtaxan framgår av taxan för offentlig kontroll av livsmedel, antagen av kommunfullmäktige.

Typer av avgifter:

- Planerad kontroll: Timavgifter tas ut av alla anläggningar som är registrerade hos kontrollmyndigheten efter utförd kontroll. Dessa avgifter finansierar den planerade ordinarie kontrollen.
- Uppföljande kontroll: Avgift för offentlig kontroll som inte ursprungligen var planerad samt utredning av klagomål som är befogade. Finansieras med timavgifter.
- Avgift för registrering: nya verksamheter betalar en registreringsavgift när de registrerar sin verksamhet hos nämnden. Därefter tas en kontrollavgift ut efter utförd kontroll.

4.4 Kompetenskrav och utbildning

Livsmedelsinspektörernas kompetens säkerställs vid rekrytering. På individnivå skapas utvecklingsplaner som upprättas vid det årliga utvecklingssamtalet och följs upp löpande. Livsmedelsinspektörerna går även regelbundet på utbildningar samt kompetensutvecklas genom olika samverkansform.

5. Organisation och utförande av kontrollen

5.1 Registrering av kontrollobjekt

Enligt kontrollförordningen ska nämnden upprätthålla aktuellt register över anläggningar som är föremål för kontroll. I Enköpings kommun finns

¹

<https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/miljoklimatochhalsa/taxormiljokontoren/livsmedel.52113.html>

anläggningarna registrerade i ärendehanteringssystemet Castor. Parallellt hålls aktuellt register i en excel-fil som planerings- och uppföljningsverktyg.

Registren uppdateras efter varje kontrollbesök. Mer omfattande uppdatering sker även årligen i samband med den årliga kontrollplaneringen.

De anläggningar som nämnden har kontrollansvar för ska enbart registreras och inte godkännas. När en anmälan kommit in görs en bedömning om verksamheten omfattas av krav på registrering, att vi är rätt myndighet och att godkännandeprövning inte krävs för verksamheten. Vid en sådan bedömning använder nämnden SLV:s vägledning om godkännande och registrering². Efter registreringen utförs en kontroll och därefter en riskklassning av anläggningen.

I slutet av år 2025 finns det i nämndens register ca 430 anläggningar registrerade. Under år 2025 har 48 anläggningar nyregistrerats och 41 har upphört och avregistrerats. Uppdelningen är enligt följande i tabellen nedan.

	Nyregistreringar	Avregistreringar
<i>Livsmedel</i>	48	39
<i>Dricksvatten</i>	0	2

5.2 Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll

Samtliga anläggningar som är registrerade i Enköpings kommun är indelade i olika kontrollfrekvenser enligt SLVs riskklassningsmodell.

Riskklassningsmodellen är uppbyggd enligt en grundstruktur där verksamheter klassas enligt huvudsaklig inriktning, aktiviteter med kontrollbehov, produktgrupper kopplade till särskilda regler och verksamhetens omfattning. Utifrån uppgifterna beräknas verksamhetens kontrollbehov och en kontrollfrekvens per fem år tas fram. God efterlevnad och giltigt certifikat från en tredjepartsstandard kan reducera kontrollfrekvensen. Utfallet i riskklassningen är ett kontrollbehov uttryckt i frekvens, det vill säga antal kontroller under en femårsperiod.

Ett fastställande av kontrollfrekvens är giltigt i fem år. I samband med planerad kontroll följs uppgifter som ligger till grund för nuvarande klassning upp. Om behov finns skrivs ett nytt fastställande av kontrollfrekvens.

² <https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/106/registrering-och-godkannande>

Inför varje kalenderår arbetas det fram en detaljerad kontrollplanering i en excel-fil för de kontroller som ska utföras. Excel-filen är ett arbetsdokument som uppdateras regelbundet. Kontrollplanen omfattar samtliga registrerade anläggningar och av den framgår bland annat: vilka anläggningar som ska kontrolleras, antalet kontrollbesök, när nästa kontrollbesök planeras att ske samt planerade projektinsatser.

Rutiner för utförande av kontroll

Förvaltningen har tagit fram ett antal skriftliga rutiner till stöd för att göra den offentliga kontrollen så enhetlig och effektiv som möjligt. Rutinerna uppdateras vid behov men en genomgång av samtliga rutiner bör göras minst en gång per år. Rutinerna kompletteras i sin tur av en rad vägledningar och instruktioner från till exempel Livsmedelsverket.

Nämndens utgångspunkt är att arbeta långsiktigt tillsammans med verksamhetsutövarna för att ge rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen. Kontrollmyndighetens skyldighet att bistå verksamheter med rådgivning och information framgår av 12 § livsmedelslagen.

De kontrollmetoder som används är:

- **Inspektion** – en undersökning på plats i verksamheten för att kontrollera om livsmedelsföretagaren följer kraven i livsmedelslagstiftningen. Inspektioner ska i första hand göras oanmälda för att få en reell bild av hur verksamheten fungerar, men kan i undantagsfall förälmälas. Inspektioner kan vara planerade enligt den årliga kontrollplanen eller oplanerade (genomförs vid klagomål, matförgiftningsutbrott eller andra missförhållanden). Vid inspektion kan vissa områden väljas ut för granskning t.ex. märkning eller hygien.
- **Revision** – används för att kontrollera att livsmedelsanläggningar och deras resultat överensstämmer med planerade åtgärder, samt att åtgärderna har genomförts på ett effektivt sätt och är lämpliga för att nå kraven i livsmedelslagstiftningen. En revision är alltid förälmäld och kan kombineras med kontrollmetoden inspektion.
- **Provtagning och analys** - provtagning och analys används i flera syften, exempelvis för att verifiera att de gränsvärden som finns i lagstiftningen efterlevs eller för att påvisa brister i livsmedelshanteringen. Provtagning och analys används enskilt för kontroll av ett särskilt objekt eller i form av projekt t.ex. genomförande av den gemensamma provtagningsplanen framtagna av Mitt Miljösamverkan då många

analysresultat vägs samman för att ge en allmän bild av hur lagstiftningen efterlevs.

5.3 Provtagning och analys

Förvaltningen har avtal med Eurofins för när prover ska analyseras. Provtagning kan både göras som en del i den planerade kontrollen eller som en del av utredning av klagomål och misstänkta matförgiftningar.

Planerad provtagning sker i projektform och kan komma att ske under 2026 enligt den gemensamt upprättade provtagningsplanen som tas fram via Mitt Miljösamverkan. Provtagning i övrigt sker enligt förvaltningens rutin om provtagning av livsmedel och dricksvatten.

5.4 Rapportering av kontrollresultat

Resultatet av kontrollen registreras i Castor. En rapport med resultatet sammanställs också och skickas till verksamhetsutövaren. Avdelningen har mallar för olika typer av rapporter och instruktioner för hur dessa ska användas.

Efter varje kalenderår (senast 31 januari) rapporteras kontrollerna till Livsmedelsverket, som vidarebefordrar en sammanställning till EU-kommissionen. Rapporteringsfil hämtas direkt ur Castor med hjälp av ett rapporteringsverktyg.

5.5 Öppenhet i kontrollen

I Sverige regleras öppenheten i kontrollen framförallt av Tryckfrihetsförordningen (1949:105) och Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Det innebär att myndigheter är skyldiga att föra register (diarium) över de allmänna handlingar som finns hos myndigheten, till exempel brev och ansökningar, och handlingar som upprättas vid myndigheten. I diariet registreras både offentliga och hemliga handlingar.

Vem som helst har rätt att begära att få se en handling som finns hos en myndighet. En allmän handling är vanligen också offentlig, det vill säga vem som helst får ta del av den. Vissa handlingar kan dock innehålla uppgifter som är sekretessbelagda. Detta ska prövas av myndigheten utifrån gällande lagstiftning när någon ber att få ut en handling. Se också avsnitt Myndigheter, kontrollorgan och laboratorier i Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan.

Till varje nämndsammanträde upprättas en lista över de delegationsbeslut som fattats. Denna lista är offentlig. Register över livsmedelsanläggningar som finns i kommunen finns i ärendehanteringssystemet Castor.

6. Sanktioner – åtgärder vid bristande efterlevnad av lagstiftningen

Kontrollmyndigheten har enligt livsmedelslagen och kontrollförordningen möjlighet att meddela förelägganden och förbud för att livsmedelslagstiftningen ska följas. Vidare ger livsmedelslagstiftningen kontrollmyndigheten befogenhet att exempelvis omhänderta varor, utföra åtgärder på verksamhetsutövarens bekostnad, destruera varor, tillfälligt bryta driften eller andra åtgärder som kontrollmyndigheten anser vara motiverade. Enligt 23 § livsmedelslagen får förelägganden och förbud förenas med vite.

I den mån en viss överträdelse är straffbar enligt livsmedelslagen är kontrollmyndigheten skyldig att anmäla misstanke om brott till Polismyndigheten enligt 13 § livsmedelslagen.

Alla konstaterade avvikelser i den löpande kontrollen följs noggrant upp. Om avvikelserna inte bedöms som ringa fattas beslut om åtgärder såsom föreläggande eller förbud, vilka sedan följs upp inom en specificerad tidsram. Vid ringa avvikelser sker uppföljning i samband med nästa planerade kontrolltillfälle. Åtgärder som omhändertagande eller destruktion av livsmedel tillämpas endast i undantagsfall när ett livsmedel bedöms som osäkert att äta.

En sanktionsavgift tillämpas när livsmedelsföretagare inte anmäler sin verksamhet till nämnden. Enligt reglerna riskerar den som startar en ny registreringspliktig livsmedelsverksamhet utan att först anmäla detta till kontrollmyndigheten att få betala en sanktionsavgift, vilken tillfaller staten. Samma regel gäller för den som övertar en redan registrerad verksamhet och underlåter att anmäla detta.

Rutiner för sanktioner och åtalsanmälan finns i avdelningens rutinhandbok. Rutinen för sanktion grundar sig på SLVs vägledning om åtgärder vid bristande efterlevnad av livsmedelslagstiftningen.

7. Uppföljning och utvärdering av kontrollen

7.1 Uppföljning

Målen som anges i denna kontrollplan följs upp enligt följande:

Månadsvis genomförs en uppföljning både inom gruppen och på ledningsgruppsnivå av antalet utförda kontroller samt inkomna och hanterade klagomål, nyregistreringar och avregistreringar. Denna uppföljning baseras på data från en separat Excel-fil.

Livsmedelsinspektörerna har regelbundna avstämningar med enhetschefen för att följa upp individuellt uppsatta mål kopplade till kontrollen. Vid behov görs prioriteringar och omfördelningar.

Följande aktiviteter genomförs för att öka samsynen och säkerställa likvärdiga bedömningar både inom gruppen och mellan kontrollmyndigheter:

- Veckovisa möten där samsyn är en stående punkt på dagordningen och gruppen diskuterar bedömningar.
- Regelbundna samsynsinspektioner.
- Utarbeta och uppdatera gemensamma rutiner.
- Ställa frågor på Livsmedelsverkets forum vid svåra bedömningsfrågor.
- Aktiv bevakning av ovanstående forum.
- Bevakning av rättsfall och domar.

7.2 Revisioner

Alla myndigheter som utför offentlig kontroll inom livsmedelsområdet ska se till att de blir reviderade enligt artikel 6 i förordning (EU) 2017/625:

- För att säkerställa sin efterlevnad av denna förordning ska de behöriga myndigheterna utföra internrevisioner eller låta sin myndighet revideras, och de ska med beaktande av resultaten vidta lämpliga åtgärder.
- De revisioner som avses i punkt 1 ska vara föremål för oberoende granskning, och utföras på ett öppet sätt.

Dricksvatten, snus och tuggtobak jämföras i Sverige med livsmedel, se 2 § livsmedelslagen

Länsstyrelserna har fram till och med 2021 utfört revisioner av de kommunala kontrollmyndigheternas livsmedelskontroll. För närvarande pågår diskussion mellan berörda departement, SKR och länsstyrelserna om bemyndigande och om hur revisionerna ska finansieras. Tills vidare har länsstyrelserna pausat sina revisioner av kommunala kontrollmyndigheter.

Den senaste revisionen av Enköpings kommun genomfördes av länsstyrelsen år 2018. Det är nu hög tid för en ny revision, och under 2026 kommer det att utredas hur denna ska genomföras i framtiden.

7.3 Utvärdering

Enligt EU:s kontrollförordning ska en kontrollmyndighet säkerställa att den offentliga kontrollen som utförs är effektiv. Ett sätt att verifiera detta är att använda Livsmedelsverkets nya indikator "kontrollen ger effekt", vilken syftar till att följa upp kontrollmyndighetens förmåga att åtgärda upptäckta avvikelser inom en rimlig tidsram. Genom att ta del av rapporteringen från denna indikator kan vi få en tydlig bild av hur väl vi lyckas med att hantera avvikelser som identifierats under inspektioner.

8. Beredskap

Förvaltningen har en beredskapsplan som aktiveras vid allvarliga händelser inom livsmedelskontrollens ansvarsområde när handläggning utöver ordinarie rutiner krävs. Denna plan bygger på kraven i EU:s kontrollförordning, som föreskriver att kontrollmyndigheter ska ha en beredskapsplan för att hantera kriser relaterade till dricksvatten och livsmedel.

Beredskapsplanen för livsmedel och dricksvatten kompletterar förvaltningens övergripande beredskapsplan. Eftersom beredskap är ett fokusområde för perioden 2026–2029, ska planen ses över och uppdateras under 2026. I samband med detta ska en beredskapsövning genomföras för att säkerställa planens effektivitet och relevans.

Inom kommunen finns också en tjänsteman i beredskap (TiB) som är tillgänglig dygnet runt, alla dagar i veckan, för att hantera allvarliga eller extraordinära händelser.

EU:s system för snabb varning om livsmedel som utgör eller kan antas utgöra en risk för människors hälsa kallas RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed). Alla kontrollmyndigheter är anslutna till RASFF och ska övervaka systemet samt

rapportera när de får kännedom om livsmedel som kan utgöra en risk, särskilt om dessa livsmedel kan påverka andra kontrollmyndigheter.

För att förbättra kommunikationen inom landet har systemet iRASFF utvecklats. Kontrollmyndigheter som har information om ett osäkert livsmedel upprättar meddelandet direkt i iRASFF. På avdelningen finns etablerade rutiner för hantering av RASFF-meddelanden, vilket säkerställer att information snabbt och effektivt sprids till relevanta parter.

9. Nationell kontrollplan för livsmedelskedjan

I Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan beskrivs hur den offentliga kontrollen av livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd är organiserad, hur den genomförs och hur den utvecklas. Kontrollplanen finns bl.a. på Livsmedelsverkets webbplats www.livsmedelsverket.se.

Bilaga 2: Tillsynsprogram industriutsläppsverksamheter för Enköpings kommun 2026-2028

För de verksamheter som omfattas av Industrial Emissions Directive (IED) ska, enligt miljötillsynsförordningen, tillsynsmyndigheten upprätta ett tillsynsprogram för industriutsläppsverksamheter (IUV) med utgångspunkt i myndighetens tillsynsplan. Tillsynsprogrammet ska regelbundet uppdateras. I tillsynsprogrammet ska tillsynsmyndigheten bestämma hur ofta tillsynsbesök ska genomföras. Tiden mellan två tillsynsbesök ska bestämmas utifrån en bedömning av verksamhetens risk för miljön. Om verksamheten innebär betydande risker för miljön får tiden inte överskrida ett (1) år och i andra fall får den inte överskrida tre (3) år.

Miljö- och byggnadsnämnden i Enköping har tillsyn över sex stycken industriutsläppsverksamheter. Av dessa är två stycken verksamheter där tillståndet inte är återkallat för industriutsläppsverksamheten även om den delen av verksamheten inte längre är aktiv. En av verksamheterna bedöms ha en betydande miljöpåverkan och kommer att få ett tillsynsbesök per år där IED-frågor hanteras. Tillsynsbesöket kan samordnas med ett besök där även andra frågor om miljöskyddstillsyn berörs. Fem av verksamheterna bedöms tillhöra den lägre risknivån.

Inspektionsprotokoll kommer att skickas till verksamheten senast två månader efter utförd inspektion. Om allvarliga brister upptäcks kommer verksamheten att inspekteras igen inom sex månaders tid. Inriktningen på tillsynen anpassas till verksamheten. I tabellen nedan finns en sammanställning av de industriutsläppsverksamheter som finns i kommunen, bedömning av risker samt antal planerade tillsynsbesök under 2026-2028. En mer detaljerad planering av tillsynen per objekt finns sammanställd i miljöavdelningens planeringsfil för tillsyn. I tillsynsfilen framgår även hur mycket tid som planerats för respektive tillsynsobjekt samt vilka inspektörer som ansvarar för tillsynen.

Tabell 1: Industriutsläppsverksamheter i Enköpings kommun

Industriutsläpps- verksamhet	IED-kod	Beslutade BAT- slutsatser, publi- ceringsår	Bedömning av risker	Risknivå (lägre/hö- gre)	Tillsyns- besök (planerade besök 2026- 2028)
Ena Energi AB, Simpan	90.210-i, 40.50-i	2017	B- anläggning	Högre	En gång per år
Gödsel förädling i Mälardalen AB, Björnbo Gård	90.406-i	2019	B- anläggning	Lägre	2027
Lagunda Animalieproduktion AB	1.10-i	2017	B- anläggning	Lägre	2027
Skälbygrisen AB	1.10-i	2017	B- anläggning	Lägre	2027
VAFAB kommunalförbund, Annelunds avfallsupplag	90.300-i	2018	B- anläggning	Lägre	2027
Wienerberger AB, Haga Tegelbruk	26.50-i	2013	Nedlagd B- anläggning, dock finns tillstånd kvar	Lägre	2027

Bilaga 3: Nationella tillsynsstrategin 2026						
Del 2 - Tillsynsområde	Fokusområde	Tillsynsmyndighetens aktiviteter	År	Ansvarig myndighet Obs. läs kommentar	Planerar att genomföra/delta	Återkommande planerad eller ny tillsyn
	Upptäcka illegal avfallshantering	Tillsynsmyndigheterna (kommuner och länsstyrelser) deltar i de nationella tillsynskampanjerna av illegala avfallsverksamheter (september 2026 - mars 2027 samt mars - oktober 2029).	2026-2027, 2029	Kommun, länsstyrelse	Deltar enligt strategin	Återkommande och planerad tillsyn
		Tillsynsmyndigheterna deltar i de regionala möten för avfallsbrottsamordning som anordnas av länsstyrelserna (2026 – 2029).	2026-2029	Kommun	Deltar enligt strategin	Återkommande och planerad tillsyn
Förorenade områden	Prioriterade förorenade områden	Länsstyrelser och kommuner har senast årsskiftet 2026/2027 utifrån länsstyrelsernas strategipaket upprättat handlingsplaner eller motsvarande styrdokument för tillsyn av prioriterade förorenade områden.	2026	Kommun, länsstyrelse	Deltar enligt strategin	Återkommande och planerad tillsyn
		Länsstyrelser och kommuner med tillsynsansvar över objekt i riskklass 1 och 2 bedriver aktiv egeninitierad tillsyn enligt 10 kap. miljöbalken (2026–2029).	2026-2029	Kommun, länsstyrelse	Deltar enligt strategin	Återkommande och planerad tillsyn
	PFAS-förorenade brandövningsplatser	Länsstyrelser och kommuner deltar i nationell tillsynskampanj (2026–2027).	2026-2027	Kommun, länsstyrelse	Deltar enligt strategin	Återkommande och planerad tillsyn
Hälsoskydd	Inomhusmiljö i bostäder	Kommunerna gör ett urval av bostäder baserat på risk och utövar tillsyn (2026–2029). I tillsynen tillämpas Folkhälsomyndighetens vägledning om inomhusmiljö i bostäder.	2026-2029	Kommun	Deltar enligt strategin	Ny eller utökad omfattning av tillsyn
	Anmälningsskyldiga hygieniska verksamheter	Kommunerna genomför under år 2026 uppsökande tillsyn för att upptäcka yrkesmässiga hygieniska verksamheter som bedrivs utan att vara anmälda.	2026	Kommun, länsstyrelse	Deltar enligt strategin	Återkommande och planerad tillsyn
		Kommunerna utövar tillsyn på anmälningsskyldiga yrkesmässiga hygieniska verksamheter under åren 2026–2029. I tillsynen tillämpas Socialstyrelsens nya allmänna råd och tillsynsvägledning om yrkesmässiga hygieniska verksamheter.	2026-2029	Kommun	Deltar delvis	Återkommande och planerad tillsyn
Kemikalier	Återförsäljare - kemiska produkter och varor	Kommunerna deltar i nationella tillsynskampanjen om tillsyn av kemiska produkter (hösten 2026).	2026	Kommun	Deltar enligt strategin	Deltar enligt strategin
		De kommuner som inte deltar i den nationella tillsynskampanjen kan utföra tillsyn hos återförsäljare som motsvarar deltagandet i den nationella tillsynskampanjen. Det kan utföras med hjälp av det material som tas fram inom den nationella tillsynskampanjen (2026-2029).	2026-2029	Kommun	Deltar enligt strategin	Deltar enligt strategin
Miljöfarlig verksamhet	Konstgräsplaner och gummiytor	Kommunerna deltar i tillsynskampanj om konstgräs och gummiytor (ht 2026).	2026	Kommun	Deltar enligt strategin	Återkommande och planerad tillsyn
Naturtillsyn	Strandskyddstillsyn	Kommunerna pekar ut problemområden inför tillsynskampanjen (2026).	2026	Kommun	Deltar enligt strategin	Återkommande och planerad tillsyn
	Ny inom tillsyn	Kommuner och länsstyrelser tar egna initiativ till samverkan kring att introducera ny tillsynspersonal, t.ex. genom att samordna introduktionsutbildningar, erbjuda handledning eller deltagande på inspektioner (2026–2029).	2026-2029	Kommun, länsstyrelse	Deltar enligt strategin	Arbetar med idag
	Planera och genomföra inspektioner	Kommuner och länsstyrelser följer upp vald metod för inspektion och tar egna initiativ till att dela med sig av och utbyta erfarenheter med andra tillsynsmyndigheter (2026–2029).	2026-2029	Kommun, länsstyrelse	Deltar enligt strategin	Arbetar med idag